

ÉVES BESZÁMOLÓ JELENTÉS

2004/2005

ÉSZTORSZÁG

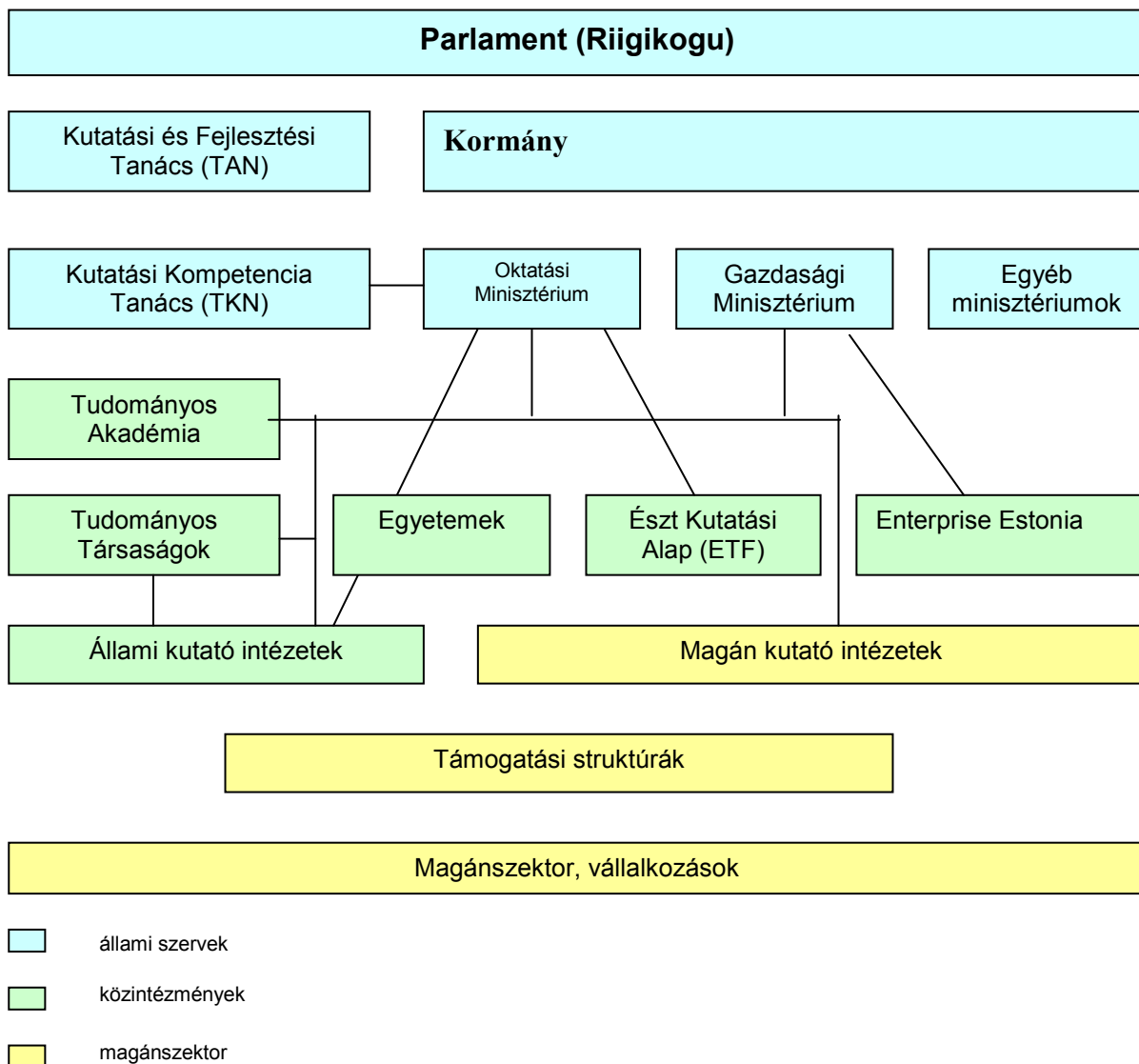
GROSSCHMID PÉTER

tudományos és technológiai (TÉT) attasé

Az észti innovációs rendszer

Észtország függetlenné válása után az egymást váltó észti kormányok feltétlenül egyetértettek abban, hogy a kutatás-fejlesztés támogatása olyan nemzeti érdek, amely pártokon átnyúló politikai konszenzust kíván. Az ország a lehetőségeihez mérten elkezdte a legígéretesebb területek, elsősorban a biotechnológiai kutatások támogatását.

Finn segítséggel és nagyjából finn mintára létrejött a kutatás-fejlesztés irányításának és támogatásának állami szervezete, benne két újonnan szervezett ügynökséggel, az **Észt Kutatási Alappal** (ETF) és a korábbi **Észt Technológiai Ügynökség** (ESTAG) feladatait is átvevő **Enterprise Estoniával**, amely az ipar technológiai fejlesztésére létrehozott szervezet. A közigazgatási reform végrehajtása után az 1. ábrán látható szervezet alakult ki.

Az innovációs rendszer irányításáért a parlament és a kormány felelős.

A **Kutatási és Fejlesztési Tanács** (TAN) a kormány stratégiai tanácsadó testülete a tudományos kutatás és technológiai fejlesztés területén. A Tanács elnöke a miniszterelnök, 12 tagja van, és összeállítását a kormány hagyja jóvá 3 éves időtartamra. A tagok között van az oktatási és kutatási miniszter, a gazdasági és hírközlési miniszter, a pénzügyminiszter, a legnagyobb egyetemek rektora, az Észttudományos Akadémia elnöke, a Helsinki Egyetem biotechnológiai intézetének igazgatója, valamint az ipar és a befektetők képviselői. Érdekes, hogy a tanácsba meghívták a SITRA, a finn állami kockázati tőke-alap igazgatóját is.

A Tanács irányítja a nemzeti kutatás-fejlesztési és innovációs rendszer fejlesztését. A Tanács két állandó bizottság munkájára támaszkodik, amelyek a tudományos kutatás, valamint a technológiafejlesztés és innováció témakörét fogják át. A két bizottságot az oktatási és a gazdasági miniszter vezeti. A bizottságok évente jelentést készítenek a Tanács számára a területen bekövetkezett fejlődésről és a következő időszak feladatairól.

Az innováció és a technológiai fejlesztés állami szervezésében központi szerepe van a **Gazdasági Minisztériumnak**, amely felelős a technológiai és innovációs politika tervezéséért, összehangolásáért és végrehajtásáért. Az Észtt Technológiai Ügynökség (ESTAG) a vállalkozások kutatás-fejlesztési tevékenységét, valamint a kutató intézetek piacorientált fejlesztéseit támogatja.

A **Kutatási és Fejlesztési Tanács Titkársága** gondoskodik a Tanács működtetéséről, összegyűjti és rendszerezi a szükséges információkat, döntéshozó munkát végez, valamint ellátja a Tanács határozataiból és ajánlásaiból fakadó feladatokból ráeső szervezési és egyéb feladatokat

A **Kutatás- és Fejlesztéspolitikai Bizottság** az Oktatási Minisztériummal közösen készít dokumentumokat az észtt K+F politika alakítása érdekében

- elemzi az oktatás és kutatás fejlesztési irányait Észttországban és a világban felhasználva ehhez az Észtt Kutatási és Felsőoktatási Minőségellenőrző Tanács és a Tudományos Kompetencia Tanács által készített tanulmányokat, az Európai Unió releváns kezdeményeit stb.
- hosszú távú célokat jelöl ki, valamint az Innovációpolitikai Bizottsággal együtt kidolgozza a közép- és hosszú távú terveket az innováció fejlesztésére;
- megszervezi a K+F politika, a stratégiai tervek és a megvalósítás eszközeinek nemzetközi értékelését;
- figyelemmel kíséri a finanszírozás hatékonyságát;
- irányítja az állami K+F intézmények fejlődését

A 15 tagú bizottság elnöke az oktatási miniszter, tagjai az Észtt Tudományos Akadémia, az egyetemek, az ESTAG és a társtárcaik magas beosztású képviselői.

Az **Innovációpolitikai Bizottság** a Gazdasági Minisztériummal közösen készít dokumentumokat az észtt innovációpolitika alakítása érdekében

- elemzi az észttországi és külföldi innováció helyzetét, felmérve többek között az észtt ipar versenyképességét, az exportpotenciálját, a külföldi befektetések színvonalát stb. beleértve ebbe a regionális politika szempontjait;
- rendszerezi a nagyközönség számára is hozzáférhető anyagokat;
- szükség esetén összegyűjti a megfelelő adatokat;

- kijelöli a hosszú távú célokat, a Kutatáspolitikai Bizottsággal együttműködve hosszú és középtávú fejlesztési terveket készít az észt innovációs képességek fejlesztésére (miközben a kiegyensúlyozott társadalmi fejlődés egyéb szempontjai mellett a regionális fejlesztés szempontjait is figyelembe veszi, és együttműködik az EU megfelelő kezdeményezéseivel);
- megszervezi az innovációpolitika, a stratégiai tervek és a megvalósítás eszközeinek nemzetközi értékelését;
- figyelemmel kíséri a finanszírozás hatékonyságát

A 16 tagú bizottság elnöke a gazdasági miniszter, tagjai a Gazdasági Minisztérium, az Oktatási Minisztérium az ESTAG, az egyetemek és kutatóintézetek, észt és finn csúcstechnológiai vállalkozások és az észt parlament magas beosztású munkatársai.

Az **Észt Kutatási Alap** az OTKÁ-hoz hasonló szervezet, amelyet 1990-ben alapított az észt kormány. A szakértői finanszírozó testület alapszabályában meghatározott fő célja a leginkább ígéretes kutatási kezdeményezések és témák támogatása az alap- és alkalmazott tudományok minden területén. Az Alap a költségvetésből közvetlenül neki juttatott forrásokból pályázati alapon ad vissza nem térítendő kutatási támogatást egyéni kutatóknak és kutatócsoportoknak.

Az Alap évente több mint 70 millió EEK (kb. 4,5 millió euró) támogatás odaítéléséről dönt, ami körülbelül 22%-a a kormány által nyújtott K+F támogatásnak. Az átlagosan 750 támogatott projektben több mint 2000 kutató vesz részt. (2003-ban 738 projekt kap támogatást.)

Az Alapnak együttműködési megállapodása van a Finn Akadémiával és az Orosz Alapkutatási Alapítvánnyal. A többi nemzetközi együttműködés közül ki kell emelni a Svéd és a Norvég Kutatási Tanáccsal, valamint Lettország és Litvánia hasonló szervezeteivel való együttműködést.

Az **Enterprise Estonia** szervezetét 2001-ben hozták létre az állami költségvetésből. Fő célja az észt gazdaságnak a technológiai és innovatív projekteken keresztül történő támogatása.

Az észt innovációpolitika közép- és hosszú távú célja

- a tudásalapú társadalom megalapozása és létrehozása;
- a piacorientált innovációs rendszer kialakítása;
- az innováció iránt fogékony üzleti élet elősegítése;
- a versenyképes és hálózatos ipar létrehozása, beleértve a kis- és közepes vállalkozások támogatását.

Az **Észt Tudományos Akadémia** tudós szakértői testület, amelynek 60 észt és 17 külföldi tagja van négy tudományos szakosztályban. Az akadémikusok nagy többsége az egyetemeken dolgozó professzor és kutató. A kutatáson túlmenően fontos feladatokat töltenek be különféle nemzeti és nemzetközi szakértői és tanácsadó bizottságokban.

Az Akadémiának saját kutatóintézetei nincsenek, vannak úgynevezett társult intézetek különféle egyetemek szervezetében, amelyek közvetlenül az Akadémia szakmai irányítása alatt állnak.

Az Észt Tudományos Akadémia elnöke Richard Villems, a Tartui Egyetem biokémikus professzora.

Az Akadémiának kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszere van, az észt tudósok csaknem minden nemzetközi tudományos társaság vezetőségében helyet kaptak.

Az Akadémia éves költségvetése 2004-ben kb. 1,4 millió euró volt, amelynek 80%-a származott közvetlenül az állami költségvetésből, a többi pedig különféle célleírányzatokból.

A szellemi tulajdon védelme

Az Észt Szabadalmi Hivatal a Gazdasági Minisztérium felügyelete alatt működő intézmény, amely az európai szellemi tulajdon-védelmi gyakorlatnak megfelelően, az Európai Szabadalmi Szervezet tagjaként végzi hatósági feladatait a

- találmányok (szabadalmak és használati minták)
- védjegyek
- ipari formák
- földrajzi eredetmegjelölések
- integrált áramkörök tervei

bejegyzése és védelme terén.

A szellemi tulajdon védelmét szolgáló törvények az Európai Unió jogrendjével harmonizált jogszabályok.

A K+F finanszírozása

2001-ben a teljes K+F ráfordítás a GDP 0,75 százaléka volt. Az állami költségvetés 1,4%-át kitevő 430,9 millió észt koronával járult hozzá az állam a kutatás-fejlesztés kiadásaihoz. A kormány szándéka, hogy 2006-ra a GERD érje el az 1,5 százalékot.

2005-ben a tervezett állami K+F ráfordítások összege eléri az 58 millió eurót, ami továbbra is az összes K+F ráfordítás közel 70%-a. A GERD értéke 2005 végére meg fogja haladni az 1,2%-ot.

A kutatás-fejlesztés finanszírozásának stratégiai terve szerint a költségvetés ilyen irányú kiadásai is jelentősen nőnek, de számítanak az észt és külföldi magántőke egyre aktívabb részvételére is.

Az észt kutatók az EU 5. K+F keretprogramjának aktív résztvevői voltak, és jelenleg is sikerrel vesznek részt a 6. keretprogram által finanszírozott kutatási együttműködésekben. Észtország aktív támogatója az Európai Kutatási Térségnek.

Az egyetemeken folyó alap- és alkalmazott kutatás finanszírozása csaknem teljes egészében költségvetési forrásokból származik, részben a működési költségeken keresztül, részben az Észt Kutatási Alap pályázatainak elnyert támogatásból. Az ipari együttműködésekben alapuló egyetemi kutatás egyelőre csekély, ennél jelentősebb forrás az EU keretprogramjaiból származó pénz.

A vállalati K+F állami támogatása az Enterprise Estonián keresztül érkezik, többféle fejlesztési program, és általános K+F pályázatok formájában.

Észtország az EU 6. Keretprogramjában

2005 január 1-i állapotnak megfelelően az észt kutatók a következő táblázat szerint vettek részt a 6. Keretprogram programjaiban:

program	pályázatok száma	sikeres pályázatok	siker %
life sciences, genomics	54	13	24,1
Infosoc. technologies	122	26	21,3
Nanotechnologies	62	12	19,4
Aeronautics	5	1	20
Food quality	14	2	14,3
Sustainable development	81	21	25,9
Citizens and governance in a knowledge based society	84	12	14,3
Policy oriented research	18	9	50
SME	77	11	14,3
International cooperation	24	6	25
Coordination	6	2	33,3
NEST	6	1	16,7
Research and innovation	22	2	9,1
Human resources and mobility	87	13	14,9
Research infrastructures	11	2	18,2
Science and society	38	8	21,05
összesen	711	140	19,7

Ezen belül az egyetemek átlagos sikerrátája 34,45%, a kutatóintézeteké 22,69% és az ipari pályázóké 13,03%.

Észt-magyar együttműködés

Észtország már EU-tagga válása előtt is a magyar kutatókkal azonos feltételekkel vett részt az uniós K+F programokban, azaz az országra meghatározott kvóta befizetése mellett a tagországokkal azonos jogokkal pályázhatott. Jelenleg elsősorban a biotechnológia és az informatika területén kb. 40, az EU által támogatott projektben vesznek részt közösen észt és magyar kutatók.

Az ipari kutatási együttműködések szervező Eureka kezdeményezésben 11 projektben folyik konkrét együttműködés a két ország kutatóinak részvételével, ezek többsége szintén a biotechnológia és az információs technológiák területére esik, de környezetvédelmi és szállítási-közlekedési projekt is van.

Az alapkutatások terén fontos az Észt Tudományos Akadémia és a Magyar Tudományos Akadémia közötti megállapodás, amelynek keretében kutatócsere és közös kutatások is folynak. A kutatócsere terén Finnország után messze Magyarországgal a legaktívabbak a kapcsolatok, a 2004-re tervezett 203 napos kvótát jelentősen túllépték.

A legnagyobb hagyományokra visszatekintő Tartui Egyetem számos magyar felsőoktatási intézménnyel működik együtt, elsősorban az ELTÉ-vel, a Debreceni Egyetemmel és a Szegedi Egyetemmel. A Tartui Egyetem Finnugor Intézetében magyar lektor működik.

A Tallinni Műszaki Egyetem magyarországi legfontosabb együttműködő partnere a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem.

Az egyetemközi megállapodások eredményeképpen diák- és kutatócsere zajlik, de elősegítik a közös kutatási projektekből való részvételt is.

A kétoldalú kapcsolatokban Finnország és a skandináv térség, valamint a többi balti ország dominál. Az Északi Tudományos Akadémiának a világ számos akadémájával van együttműködési megállapodása. A kétoldalú kapcsolatok alapját az intézményközi, illetve a kutatók, kutatócsoportok közötti közvetlen együttműködés jelenti, amit a kormány támogat.

Fontosabb észtországi K+F internet-linkek:

Enterprise Estonia: www.eas.ee/eng/index.html

Tartu Science Park: www.park.tartu.ee

Estonian Genome Foundation: www.genomics.ee/index.html

Gazdasági Minisztérium: www.mineco.ee

Oktatási és Kutatási Minisztérium: www.hm.ee

Estonian Science Foundation: www.etf.ee

Északi Tudományos Akadémia: www.akadeemia.ee/eng/index_.html